

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Географічний факультет

Кафедра географії України

І.В. Кочеткова

ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В ТУРИЗМОЗНАВСТВІ

навчально-методичний комплекс
для студентів спеціальності 242 Туризм
освітньої програми «Гастрономічний туризм»

Київ – 2023

УДК 001.891:338.48](477)(075.8)

Кочеткова І.В.

Основи організації наукових досліджень в туризмознавстві: навчально-методичний комплекс для студентів спеціальності 242 Туризм освітньої програми «Гастрономічний туризм» (електронне видання). – К., 2023. – 21 с.

Рецензенти:

О.О. Любіцева – доктор географічних наук, професор, завідувач кафедри країнознавства та туризму Київського національного університету імені Тараса Шевченка

С.І. Уліганець – кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, гарант освітньої програми «Гастрономічний туризм»

Рекомендовано до друку Вченою радою географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол № від 11 від 26 травня 2023 року)

Навчально-методичний комплекс розкриває структуру дисципліни «Основи організації наукових досліджень в туризмознавстві», основні навчальні цілі та програмні результати. Містить розгорнуту програму дисципліни та зміст семінарських занять.

Рекомендовано для студентів, які здобувають освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра освітньої програми «Гастрономічний туризм» зі спеціальності 242 Туризм географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

© І.В. Кочеткова, 2023

ЗМІСТ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДИСЦИПЛІНИ	11
<i>Тема 1. Наука як явище культури, її сутність та класифікація</i>	11
<i>Семінарське заняття 1. Сучасні тенденції розвитку науки</i>	11
<i>Запитання для перевірки знань</i>	11
<i>Тема 2. Методика наукового дослідження</i>	11
<i>Семінарське заняття 2. Науковий і науково-технічний потенціал України</i>	12
<i>Запитання для перевірки знань</i>	12
<i>Тема 3. Теоретичні засади туризмології</i>	12
<i>Семінарське заняття 3. Туризмологія – міждисциплінарний напрямок наукових досліджень</i>	12
<i>Запитання для перевірки знань</i>	13
<i>Тема 4. Структура туризмології. Місце в системі наукового знання</i>	13
<i>Семінарське заняття 4. Теоретико-методологічні засади туризмології</i>	13
<i>Запитання для перевірки знань</i>	13
<i>Тема 5. Процес наукового дослідження</i>	14
<i>Семінарське заняття 5. Ознайомлення з текстовими жанрами наукових досліджень</i>	14
<i>Запитання для перевірки знань</i>	14
<i>Тема 6. Основні форми науково-дослідної діяльності студентів.</i>	14
<i>Семінарське заняття 6. Формування навичок написання та оформлення наукового дослідження</i>	15
<i>Запитання для перевірки знань</i>	15
<i>Тема 7. Якість наукового дослідження</i>	15
<i>Семінарське заняття 7. Специфіка творчої праці вченого</i>	15
<i>Запитання для перевірки знань</i>	16
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ВИНЕСЕНИХ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	17
ПРИКЛАД ПИТАНЬ ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ ВИНЕСЕНОГО НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ	18
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	19

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – надати знання з основ наукових досліджень, сформувати вміння та навички застосування теорій і методів системи наук, які формують туризмознавство, і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що допоможе майбутнім спеціалістам включитися в професійну діяльність та переводити наукові знання в площину практичного використання.

Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни (за наявності):

- Знання основ функціонування туризму, базової термінології з фаху, сутність, структуру та основи функціонування індустрії туризму.
- Успішне оволодіння дисциплінами «Основи туризмознавства», «Географія рекреації та туризму», «Географія традиційної культури населення та культурні ландшафти України та світу», «Суспільна географія».
- Володіти елементарними навичками роботи у пошукових Internet-системах, здатністю отримувати та аналізувати інформацію з різних джерел.

Анотація навчальної дисципліни: Дисципліна «Основи організації наукових досліджень в туризмознавстві» є обов'язковою для підготовки фахівців з гастрономічного туризму. Дисципліна покликана сформувати у студентів розуміння сутності науки, її ознак, завдань, функцій; уявлення про особливості наукової діяльності і підбір відповідних для дослідження методів. Водночас, студенти повинні усвідомлювати теоретико-методологічні основи функціонування туризму, як складної, динамічної, відкритої соціально-економічної системи, спрямованої на забезпечення потреб людини в саморозвитку; знати класифікацію методів наукових досліджень і можливості їх застосування для реалізації у власних наукових розробках (курсіві, бакалаврські, тези, статті та ін). Відповідно, дисципліна умовно поділена на три частини, в яких спочатку розглядаються основи розуміння науки як феномену та методів наукової діяльності, за тим – теоретичні засади туризмології, і в останній частині - процес наукового дослідження, основні форми науково-дослідної діяльності студентів та питання якості наукового дослідження.

Студент повинен знати: підходи до розуміння сутності науки, етапи історії розвитку науки, ознаки і сутність наукових революцій, сучасні тенденції розвитку науки, ознаки науки та наукової діяльності, завдання та функції науки, класифікації наук, принципи наукового дослідження, мати розуміння об'єкту та предмету науки, її структурних елементів, відміни між прикладними та фундаментальними дослідженнями, поняття методу та методики дослідження, знати класифікації методів, об'єкт, предмет, суб'єкт, завдання туризмології, формування її поняттєво-термінологічного апарату, функції туризмології, підходи, принципи, концепції, що застосовуються у туризмологічних дослідженнях, структуру туризмології і її місце в системі наукового знання, зарубіжні та вітчизняні туризмознавчі школи, теоретичні проблеми туризмології, етапи наукового дослідження, особливості емпіричних досліджень, форми викладу результатів наукових досліджень, класифікацію наукових видань, особливості роботи у наукометричних базах даних, особливості

організації роботи науково-дослідних, науково-виробничих, проектних, громадських наукових організацій, Національної Академії наук України та галузевих академій, організацію наукових досліджень у ЗВО України, систему державного управління науковою діяльністю, пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні, центри розвитку науки в Україні, напрямки міжнародної науково-технічної співпраці України, як організовується робота наукового колективу, ознаки якісного наукового дослідження, ознаки ненауковості дослідження, ознаки плагіату та як його виявляють, етичні аспекти наукової діяльності, права та обов'язки вчених, наукових і науково-педагогічних працівників, в чому полягає специфіка творчої праці вченого.

Студент повинен вміти: формулювати та конкретизувати проблему дослідження, обирати тематику наукового дослідження, розробляти план наукового дослідження, формулювати актуальність, новизну, об'єкт, предмет, мету, завдання наукового дослідження, правильно підбирати методи дослідження, робити підбір матеріалів для дослідження, узагальнювати та інтерпретувати дані, правильно аргументувати авторську наукову думку, описувати об'єкт дослідження та пояснювати його сутність, формулювати висновки та рекомендації, розробляти і втілювати алгоритм написання реферату, курсової, дипломної роботи, тез доповідей, наукової статті, оформлювати їх, добре володіти науковою мовою, готувати та виголошувати наукову доповідь, планувати свій робочий час, відведений на наукову діяльність, та правильно облаштовувати робоче місце для ефективнішої наукової праці, оцінювати наукові тексти і оформлювати цю оцінку у вигляді рецензії.

Завдання дисципліни «Основи організації наукових досліджень в туризмознавстві» полягають у наданні студентам загальних та фахових компетентностей, передбачених освітньою програмою «Гастрономічний туризм», зокрема:

- у формуванні здатності зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК-2);
- здатності до критичного мислення, аналізу і синтезу (ЗК-4);
- здатності до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК-6);
- здатності застосовувати знання у практичних ситуаціях (ФК-16);
- здатності здійснювати моніторинг, інтерпретувати, аналізувати та систематизувати туристичну інформацію, уміти презентувати туристичний інформаційний матеріал (ФК-24);
- здатності працювати з документацією та здійснювати розрахункові операції суб'єктів туристичного бізнесу (ФК-30).

Таблиця 1. Результати навчання за дисципліною

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Форми (та/або методи і технології) викладання і навчання	Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання (за необхідності)	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати підходи до розуміння сутності науки, наукового світогляду, наукового знання і сучасні тенденції розвитку науки.	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		5%
1.2	Знати етапи історії розвитку науки, ознаки науки, її завдання, функції та види наукових досліджень, систему державного управління науковою діяльністю; пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні; напрями міжнародної науково-технічної співпраці України.	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		5%
1.3	Знати класифікації наук та принципи наукового дослідження, відміни між прикладними та фундаментальними дослідженнями; мати розуміння об'єкту та предмету науки, її структурних елементів.	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		5%
1.4	Розуміти поняття методу та методики дослідження, знати класифікації методів.	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		5%
1.5	Знати теоретичні засади туризмології, підходи, принципи, концепти, що застосовуються у туризмологічних дослідженнях, структуру туризмології і її місце в системі наукового знання, зарубіжні та вітчизняна туризмознавчі школи і теоретичні проблеми туризмології	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		10 %
1.6	Знати етапи та складові процесу наукового дослідження та форми представлення його результатів	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		5%
1.7	Знати ознаки якісного наукового дослідження, плагіату та етичні аспекти наукової діяльності.	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		5%
2.1	Вміти формулювати та конкретизувати проблему дослідження, обирати тематику наукового дослідження, розробляти план наукового дослідження, формулювати актуальність, новизну,	<i>Лекції, семінарські заняття</i>	<i>Доповідь, опитування</i>	10%

	об'єкт, предмет, мету, завдання наукового дослідження, правильно підбирати методи дослідження,			
2.2	Вміти робити підбір матеріалів для дослідження, узагальнювати та інтерпретувати дані, правильно аргументувати авторську наукову думку, описувати об'єкт дослідження та пояснювати його сутність, формулювати висновки та рекомендації	<i>Лекції, семінарські заняття</i>		10%
2.3	Вміти розробляти і втілювати алгоритм написання реферату, курсової, дипломної роботи, тез доповідей, наукової статті, рецензії, оформлювати їх, добре володіти науковою мовою, готувати та виголошувати наукову доповідь.	<i>Лекції, семінарські заняття</i>	<i>Доповідь, опитування, рецензія</i>	10%
2.4	Вміти планувати свій робочий час та правильно облаштовувати робоче місце.	<i>Семінарські заняття</i>	<i>Доповідь, опитування</i>	10%
3	комунікація: вироблення у студентів практичних навиків у плануванні, здійсненні і презентації результатів наукового дослідження, навичок співпраці, кооперації та командної роботи при вирішенні наукових задач.	<i>Семінарські заняття, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>Доповідь, опитування</i>	до 10%
автономність та відповідальність: продемонструвати розуміння особистої відповідальності за професійні та/або управлінські рішення при:				
4	Формувати відповідальність за результати наукового дослідження, їх етичне застосування. Діяти соціальновідповідально та відповідно вимогам академічної доброчесності	<i>Семінарські заняття, вирішення конкретних задач та ситуацій</i>	<i>Доповідь, опитування, рецензія, іспит</i>	до 10%

Таблиця 2. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання дисципліни (код)														
Програмні результати навчання (назва)	1.1.	1.2.	1.3.	1.4.	1.5.	1.6.	1.7.	2.1.	2.2.	2.3.	2.4.	3	4	
Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці базові поняття з теорії туризму, організації туристичного процесу та туристичної діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг, а також світоглядних та суміжних наук	+	+	+	+	+	+	+							
Застосовувати у практичній діяльності принципи і методи організації та технології обслуговування туристів			+	+	+	+		+						
Ідентифікувати туристичну документацію та вміти правильно нею користуватися.					+					+	+			
Володіти державною та іноземною (ними) мовою (мовами), на рівні, достатньому для здійснення професійної діяльності.										+		+		
Аргументовано відстоювати свої погляди у розв'язанні професійних завдань.										+		+	+	
Аналізувати та оцінювати природно-ресурсний та господарський потенціал територій для потреб організації нових туристичних продуктів та пропозицій і моніторингу об'єктів ено- та гастрономічної спадщини локальних територій та регіонів.					+									

Схема формування оцінки: рівень досягнення всіх запланованих результатів навчання визначається за результатами відповідей на семінарських заняттях та іспиту.

Питома вага результатів навчання у підсумковій оцінці за умови її опанування на належному рівні така:

результати навчання – **1 (знання)** – до 40%;

результати навчання – **2 (вміння)** - до 40%;

результати навчання – **3 (комунікація)** - до 10%;

результати навчання – **4 (автономність та відповідальність)** - до 10%

Форми оцінювання студентів:

Заняття проводяться у вигляді лекцій та семінарів. Завершується дисципліна іспитом.

Семестрове оцінювання: кількість балів, що студент отримує протягом семестру є сумою балів, що були отримані при оцінюванні відповідей на семінарах.

Організація оцінювання: на семінарських заняттях оцінюється доповідь та відповіді на додаткові питання. Теми семінарів виголошуються відповідно до графіка проведення семінарських занять.

Оцінювання за формами контролю:

	<i>Min. – 35 балів</i>	<i>Max.– 60 балів</i>
Відповіді на семінарах 1-5	«3» x 5 = 15	«6» x 5 = 30
Відповіді на семінарах 6 і 7	«10» x 2 = 20	«15» x 2 = 30
«1» мінімальна/максимальна оцінку, яку може отримати студент. 1 - мінімальна/максимальна залікова кількість робіт чи завдань.		

Умови допуску до іспиту: рекомендований мінімум для допуску - 35 балів. Для студентів, які набрали сумарно меншу від 35 балів (*рекомендований мінімум*) кількість, обов'язковою умовою для отримання допуску до іспиту є написання рефератів за питаннями пропущених чи недостатньо засвоєних тем.

Підсумкове оцінювання у формі іспиту.

Білет на іспит складається з тестового завдання та двох питань.

Тестове завдання містить 15 питань, з них 5 питань є відкритими питаннями тесту, вірна відповідь на них оцінюється у 2 бали, а 10 питань є закритими (студент має обрати відповідь з наданих варіантів), вірна відповідь на них оцінюється у 1 бал. Таким чином, максимальна кількість балів за тестове завдання – 20 балів. На розв'язання тестового завдання відводиться 30 хвилин.

На кожне з двох питань студент дає письмову відповідь та усно відповідає на додаткові питання. Максимальна кількість балів за вірну відповідь на питання – 20 балів.

Максимальна кількість балів під час іспиту – 40, мінімальна кількість балів, що додаються до семестрових – 25 (*60% максимальної кількості балів, відведених на іспит*).

При простому розрахунку отримаємо:

	Оцінка за семестр	іспит	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	35	25	60
Максимум	60	40	100

Загалом, формування оцінки спирається на «Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка», введеного в дію наказом № 716-32 від 31 серпня 2018 року.

Таблиця 3. Шкала відповідності

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

Таблиця 4. Структура навчальної дисципліни

	НАЗВА ТЕМИ	Кількість годин		
		Лекції	Семінари	Самостійна робота
1	Тема 1. Наука як явище культури, її сутність та класифікація. Сучасні тенденції розвитку науки	2	2	5
2	Тема 2. Методика наукового дослідження Науковий і науково-технічний потенціал України	2	2	5
3	Тема 3. Теоретичні засади туризмології	2	2	10
4	Тема 4. Структура туризмології. Місце в системі наукового знання	2	2	10
5	Тема 5. Процес наукового дослідження Ознайомлення з текстовими жанрами наукових досліджень	2	2	10
6	Тема 6. Основні форми науково-дослідної діяльності студентів. Формування навичок написання та оформлення наукового дослідження	2	2	10
7	Тема 7. Якість наукового дослідження. Специфіка творчої праці вченого	2	2	10
	Всього	14	14	60

Загальний обсяг **90 год.**

в тому числі:

Лекції – **14 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота - **60 год.**

ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ТА ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Наука як явище культури, її сутність та класифікація.

Етапи історії розвитку науки. Феномен науки, підходи до розуміння сутності науки. Науковий світогляд, його відміни від філософського, релігійного, містичного світогляду, відмінність науки від мистецтва та ідеології. Наукове знання.

Риси науки. Завдання науки. Функції науки. Види наукових досліджень.

Класифікація наук.

Важливість міждисциплінарних досліджень.

Семінарське заняття 1. Сучасні тенденції розвитку науки

1. Перша наукова революція (XVII–XVIII ст.).
2. Друга наукова революція (кінець XIX – початок XX ст.).
3. Третя наукова революція (середина XX ст. – сьогодні).
4. Головні риси класичної, неklasичної, постнеklasичної науки
5. Наука як основа інноваційної системи сучасного суспільства
6. Комп'ютеризація науки. Цифрова наука
7. Глобалізація науки
8. Трансдисциплінарність як новітня тенденція розвитку науки
9. Наука і держава
10. Наука і громадянське суспільство

Запитання для перевірки знань

- Які підходи до виділення етапів розвитку науки?
- Як поширення християнства вплинуло на науку?
- Назвіть найголовніші особливості наукової революції.
- Що сприяло оформленню науки як соціального інституту?
- Розкрийте поняття світогляду науки.
- У чому полягають особливості фундаментальних і прикладних наук?
- Назвіть та охарактеризуйте основні підходи до розуміння сутності науки
- У чому полягають процеси диференціації та інтеграції науки?
- Як діяльність громадських рухів відбивається на розвитку науки?
- У чому полягає важливість міждисциплінарних досліджень?

Тема 2. Методика наукового дослідження

Наукове дослідження. Принципи наукового дослідження. Об'єкт, предмет, суб'єкт наукового пізнання. Структурні елементи науки: науковий факт, поняття та категорії, наукова ідея, гіпотези і концепції, закони, закономірності, принципи і постулати, теорії.

Фундаментальний та прикладний рівні дослідження.
Поняття методу дослідження. Класифікація методів наукових досліджень.
Загальнонаукові та спеціальнонаукові методи. Поняття про методiku дослідження.
Синтетичні науки, їх особливості. Ознаки сформованості науки.

Семінарське заняття 2. Науковий і науково-технічний потенціал України

1. Науково-дослідні організації та їх діяльність в Україні
2. Науково-виробничі та проектні організації та їх діяльність в Україні
3. Національна Академія наук України
4. Галузеві академії України
5. Наука у закладах вищої освіти (ЗВО) України
6. Громадські наукові організації
7. Система державного управління науковою діяльністю
8. Пріоритетні напрями розвитку науки і техніки в Україні
9. Міжнародна науково-технічна співпраця України
10. Центри розвитку науки в Україні

Запитання для перевірки знань

- Що таке методологія науки і у чому її призначення?
- Які різновиди наукової методології?
- Що таке теорія і чим вона відрізняється від концепції?
- Назвіть етапи розробки теорії
- Яке значення має гіпотеза у процесі наукового дослідження?
- Які особливості організації української науки?
- Якими основними показниками характеризується розвиток науково-технічного потенціалу?
- Які пріоритетні напрямки розвитку науки в Україні та світі?
- Назвіть форми організації та управління наукою в Україні

Тема 3. Теоретичні засади туризмології

Аспекти наукового дослідження туризму: історичний, просторовий, діяльнісний, економічний, організаційний, соціологічний, культурологічний, філософський.

Об'єкт, предмет, суб'єкт, завдання туризмології.

Підходи, принципи, концепції. Формування поняттєво-термінологічного апарату.

Функції туризмології

Теоретичні проблеми туризмології.

Семінарське заняття 3. Туризмологія – міждисциплінарний напрямок наукових досліджень

1. Філософія і її внесок у розвиток туризмології
2. Соціологія і її внесок у розвиток туризмології
3. Психологія і її внесок у розвиток туризмології
4. Культурологія і її внесок у розвиток туризмології
5. Історія і її внесок у розвиток туризмології

6. Географія і її внесок у розвиток туризмології
7. Економіка і її внесок у розвиток туризмології
8. Розробка теорії туризму в контексті туризмознавства
9. Критеріальні підходи до визначення феномену туризму
10. Місце туризмології в системі наук

Запитання для перевірки знань

- Яка різниця у змісті термінів «туризмознавство» і «туризмологія»?
- Підстави формування туризмології як міждисциплінарної науки
- Які ознаки науки і чи всі вони присутні у туризмології?
- Основні методологічні проблеми розробки теорії туризму
- Туризмологія: генеза та еволюція
- Чим визначається місце туризмології в системі наук?
- Розкрийте соціо-гуманітарний зміст туризмології
- Поняттєво-термінологічний апарат туризмології

Тема 4. Структура туризмології. Місце в системі наукового знання

Просторово-часові аспекти розвитку туризму: історія туризму, географія туризму. Базові концепції геопросторової організації туристичного процесу (концепція територіальних рекреаційних систем (TRC), концепція рекреаційно-географічного (туристичного простору), концепція периферії і туристичної урбанізації В.Крісталлера, концепція району туристичної активності)

Гуманістичні аспекти туризму: культурологія туризму, соціологія туризму, психологія туризму, етика туризму, естетика туризму. Праксеологічні аспекти туризму: туристична діяльність, економіка туризму, управління туризмом.

Зв'язок туризмології з іншими науками. Роль туризмології в суспільній практиці

Зарубіжні та вітчизняні туризмознавчі школи.

Семінарське заняття 4. Теоретико-методологічні засади туризмології

1. Трагування об'єкту дослідження в туризмології (дуальність підходу)
2. Підходи до визначення предмету туризмології
3. Суб'єкти наукових досліджень в туризмі: регіональний аспект
4. Західноєвропейська школа туризмології
5. Східно-європейська школа туризмології
6. Американська школа туризмології
7. Українська наукова школа туризмології (основні центри)
8. Основні терміни і поняття в туризмології
9. Роль освіти у формуванні туризмології
10. Система підготовки кадрів для сфери туризму: світовий і вітчизняний контекст

Запитання для перевірки знань

- Туризмологія і праксеологія туризму

- Соціоетична місія туризму
- Миротворче призначення туризму
- Культурозберігаюче значення туризму
- Туризм як чинник суспільного прогресу
- Внесок Йозефа Страднера у формування ідеї туризмознавчих досліджень
- Внесок Ф.Франжіаллі у розвиток туризмології
- Підготовка кадрів для сфери туризму

Тема 5. Процес наукового дослідження

Етапи наукового дослідження. Формулювання проблеми дослідження. Конкретизація проблеми дослідження. Критерії вибору тематики наукових досліджень. Структура плану наукового дослідження.

Актуальність дослідження. Наукова новизна. Об'єкт і предмет дослідження, його мета та завдання.

Підбір методів дослідження. Принципи збору наукового матеріалу. Джерелознавство. Емпіричні дослідження.

Науковий опис та пояснення. Науковий доказ і аргументація. Узагальнення та інтерпретація наукових даних. Висновки та рекомендації.

Семінарське заняття 5. Ознайомлення з текстовими жанрами наукових досліджень

Мета: студенти на прикладах засвоюють структуру наукового тексту, вчаться відрізняти різні текстові жанри.

Завдання: написати дві рецензії. Одну на статтю, іншу на підручник, посібник чи монографію. Тематика статей і книг має стосуватися дослідження туризму. Структура рецензії, приклади рецензій, перелік українських наукових журналів, в яких висвітлені питання стосовно дослідження туризму, студентам надаються.

В межах семінару відбувається ознайомлення з написаними рецензіями та їх обговорення.

Запитання для перевірки знань

- Що таке наукова проблема і як вона визначається?
- Назвіть основні етапи організації наукових досліджень
- Назвіть основні вимоги до теми дослідження та її формулювання.
- Як відбувається конкретизація проблеми дослідження?
- Як визначається наукова новизна дослідження?
- Чи дослідження є науковим, якщо
- У ньому відсутня наукова новизна?
- Чим відрізняються об'єкт і предмет дослідження? Поясніть на прикладах.
- Прийоми систематизації літературних джерел дослідження.
- Особливості роботи з бібліотечним каталогом
- Етапи польового дослідження

Тема 6. Основні форми науково-дослідної діяльності студентів.

Форми викладу результатів наукових досліджень. Реферат. Курсова та кваліфікаційна (дипломна) роботи. Магістерська робота. Тези. Наукова стаття.

Наукові видання та їх класифікація. Наукометричні бази даних. Функції наукових публікацій. Підготовка і оформлення наукових публікацій.

Науковий текст, його специфіка. Структура наукового тексту. Мова і стилістика наукового тексту.

Вимоги до оформлення тексту. Таблиці. Ілюстрації. Посилання. Оформлення списку використаних джерел.

Наукова комунікація, її особливості. Семінари і конференції, як форми комунікації. Способи презентації наукових досліджень. Наукова доповідь. Публічний захист наукового дослідження. Інтернет-комунікація. Дистанційні форми комунікації.

Семінарське заняття 6. Формування навичок написання та оформлення наукового дослідження

Мета: сформувані навички формулювання актуальності, об'єкту, предмету, мети, завдання наукової роботи, складання її структури, підбору та аналізу літератури, оформлення списку використаних джерел, підбору номерів УДК.

Завдання: скласти структуру курсової роботи 2 курсу, сформулювати її актуальність, об'єкт, предмет, мету, завдання, скласти план роботи над курсовою, оформити список підібраних джерел, підібрати номери УДК згідно тематики курсової.

В межах семінару відбувається ознайомлення з результатами та їх обговорення.

Запитання для перевірки знань

- Чим відрізняються курсові, дипломні та магістерські роботи?
- Яка структура наукової статті?
- Чим відрізняються тези та наукова стаття?
- Назвіть і охарактеризуйте найвідоміші реферативні бази даних і наукометричні платформи.
- Назвіть журнали туристичної тематики, що індексуються в Web of Science чи Scopus.
- Що таке DOI публікації?
- Що таке ORCID? Для чого він потрібний?
- Що таке ISSN?
- Що таке УДК та як його використовувати?
- Які соціальні мережі можуть використовувати науковці для обміну науковими ідеями?
- Які ви знаєте стилі оформлення цитувань?

Тема 7. Якість наукового дослідження.

Поняття якості наукового дослідження. Ознаки ненауковості дослідження. Плагіат, його ознаки. Академічна доброчесність та санкції за її порушення. Перевірка на наявність плагіату у науковому тексті. Етичні аспекти наукової діяльності.

Семінарське заняття 7. Специфіка творчої праці вченого

1. Наука як специфічна форма життя
2. Виховання творчих здібностей

3. Основні психологічні риси діяльності вченого
4. Навички наукової діяльності і їх розвиток
5. Права та обов'язки вчених, наукових і науково-педагогічних працівників
6. Планування робочого часу науковця
7. Робочий день науковця
8. Робоче місце науковця
9. Організація роботи наукового колективу
10. Наукова спільнота та її роль у розвитку науки

Запитання для перевірки знань

- Якою є мотивація наукової праці?
- Основні риси вченого та їх характеристика
- Які вимоги до організації наукової праці вченого?
- Як співвідносяться між собою індивідуальна і колективна діяльність у науці?
- Що таке академічна доброчесність?
- Які ви знаєте ознаки плагіату?
- Алгоритм перевірки наукового тексту на наявність плагіату
- Що таке самоплагіат?
- Онлайн-платформи та програми для перевірки тексту на плагіат
- Визначте особливості псевдонауки та методи боротьби з нею.
- Етичні проблеми наукових досліджень

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ВИНЕСЕНИХ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Етапи історії розвитку науки
2. Підходи до розуміння сутності науки.
3. Риси науки її завдання та функції.
4. Види наукових досліджень.
5. Класифікація наук
6. Сучасні тенденції розвитку науки
7. Об'єкт, предмет, суб'єкт наукового пізнання.
8. Структурні елементи науки.
9. Поняття методу дослідження. Класифікація методів наукових досліджень
10. Поняття про методiku дослідження
11. Науковий і науково-технічний потенціал України
12. Об'єкт, предмет, суб'єкт, завдання туризмології
13. Теоретичні проблеми туризмології
14. Туризмологія – міждисциплінарний напрямок наукових досліджень
15. Географія і її внесок у розвиток туризмології
16. Базові концепції геопросторової організації туристичного процесу
17. Українська наукова школа туризмології (основні центри)
18. Етапи наукового дослідження.
19. Принципи збору наукового матеріалу
20. Форми викладу результатів наукових досліджень
21. Науковий текст, його специфіка.
22. Наукова комунікація, її особливості.
23. Поняття якості наукового дослідження.
24. Навички наукової діяльності і їх розвиток
25. Планування робочого часу науковця
26. Організація роботи наукового колективу

ПРИКЛАД ПИТАНЬ ТЕСТОВОГО ЗАВДАННЯ ВИНЕСЕНОГО НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Наука це –

- а) процес творчої діяльності по отриманню нового знання, і результат цієї діяльності у вигляді цілісної системи знань, сформульованих на основі певних принципів;
- б) одна з продуктивних сил суспільства;
- в) форм суспільної свідомості, соціальний інститут;
- г) особлива форма матеріальної й духовної культури суспільства, що активно впливає на інші форми культури: моральну, художню, освітню, політичну, економічну, соціальну тощо.

Туризмологія – це *(напишіть відповідь)*

Картографічний метод є прикладом

- а) загальнонаукових методів;
- б) конкретнонаукових методів;
- в) міждисциплінарних методів;
- г) філософських методів.

Вищим органом організації науки в Україні є:

- а) Верховна Рада України;
- б) Кабінет Міністрів України;
- в) Національна академія наук України;
- г) Міністерство освіти і науки України;
- д) немає вірної відповіді.

Мета наукового дослідження пов'язана з:

- а) інтересами автора;
- б) науковою новизною;
- в) об'єктом дослідження;
- г) предметом дослідження.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. Влах М. Теорія і методологія географічної науки : навч. посібник для самостійної роботи студентів / М. Влах, Л. Котик. — Ч. 2. : Допоміжні навчальні матеріали. — Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. — 138 с
2. Гавриленко О.П. Методологія наукових досліджень: Навчальний посібник / О.П. Гавриленко. – К.: Ніка-Центр, 2008. – 172 с.
3. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. – Харків : Право, 2019. – 368 с.
4. Кириленко О. П. Основи наукових досліджень у схемах і таблицях : навч. посіб. / О. П. Кириленко, В. В. Письменний. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 228 с.
5. Любіцева О.О. Проблематика становлення туризмології як науки / О.О. Любіцева, М.П. Мальська, Ю.В.Зінько // Матеріали методологічного міждисциплінарного Інтернет-семінару «Туристичне господарство у світлі гуманістичних ідей Г.С. Сковороди (до 300-річчя з дня народження мислителя)» [м. Полтава], 3 грудня 2022 р. - Полтава: ПУЕТ, 2022. - С.3-8.
6. Положення про забезпечення дотримання академічної доброчесності у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка №569-32 від 5.10.2022 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://senate.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2022/10/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf (дата звернення: 13.01.2023).
7. Положення про систему виявлення та запобігання академічному плагіату у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка №197-32 від 10.03.2020 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.univ.kiev.ua/pdfs/official/Detection-and-prevention-of-academic-plagiarism-in-University.pdf> (дата звернення: 13.01.2023).
8. Стеченко Д.М. Методологія наукових досліджень: Підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп./ Д.М. Стеченко, О.С. Чмир. – К.: Знання, 2007. – 317 с.
9. Туризмологія: концептуальні засади теорії туризму: монографія / В.К. Федорченко, В.С.Пазенок, О.А.Кручек та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2013. – 368 с.

Додаткові:

10. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 05.09.2017 р. № 38-39: станом на 13 груд. 2022 р. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення 13.01.2023).
11. Про вищу освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 01.07.2014 р. № 37-38: станом на 13 груд. 2022 р. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 13.01.2023).
12. Положення про організацію наукової, науково-технічної діяльності у вищих навчальних закладах III та IV рівнів акредитації [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства освіти і науки України від 10. 11. 2006 р. № 1197/13071: станом

- на 13 груд. 2022 р. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1197-06#Text> (дата звернення 13.01.2023).
13. Про затвердження переліку галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 р. № 266: станом на 13 груд. 2022 р. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п> (дата звернення 13.01.2023).
  14. ДСТУ 8302:2015 Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання — Чинний від 01.07.2016. Вид. офіц. — Київ: ДП УкрНДНЦ, 2016. — 20 с.
  15. ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. Бібліографічний запис, бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання : метод. рекомендації з впровадження / уклали: Галевич О. К., Штогрин І. М. — Львів, 2008. — 20 с.
  16. Сурмин Ю.П. Учебник для ученого. Методология и логика научного исследования: учебник / Ю.П. Сурмин, И.П. Бидзюра. — К.: ДП «Прінт Секвіс», 2014. — 848 с.
  17. Туризмологія (теорія туризму). Навчально-методичний посібник зі спецкурсу. / уклад.: В.С. Пазенок, В.К. Федорченко, О.А. Кручек, І.М. Мініч]. — К.: КУТЕП, 2010. — 70 с.
  18. Універсальна десяткова класифікація [Електронний ресурс] . — Режим доступу: <https://udcsummary.info/php/index.php?lang=uk&pr=Y> (дата звернення: 13.01.2023).
  19. Філософські засади наукової діяльності: 1. Науковий світогляд та етична культура науковця; 2. Філософська гносеологія та епістемологія: конспект лекцій [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобув. ступ. доктора філософії за всіма освітньо-науковими програмами всіх спеціальностей / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Б.В. Новіков, Р.М. Богачев, Г.М. Костроміна, К.В. Мацик, І.А. Муратова, Т.П. Руденко, І.І. Федорова, Т.В. Щириця. — Електронні текстові дані (1 файл: 248 Кбайт). — Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. — 130 с
  20. Шаблій О. І. Суспільна географія : теорія, історія, українознавчі студії / О. І. Шаблій. — Львів : Вид. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2001.
  21. Features Of Pedagogical Support Of Digital Competence Formation In Educational Activity / [V. Kharkivskiy, R. Romanyshyn, N. Broiako ets.]. // International Journal of Computer Science and Network Security. — 2021. - VOL.21 No.8. — С. 276–280.
  22. International standard classification of education. Fields of education and training 2013 (ISCED-F 2013) [Електронний ресурс] . — Режим доступу: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-fields-of-education-and-training-2013-detailed-field-descriptions-2015-en.pdf> (дата звернення: 13.01.2023).
  23. Nickles T. Scientific Revolutions / Thomas Nickles // The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2017 Edition), //Edward N. Zalta (ed.), [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/archives/win2017/entries/scientific-revolutions/>(дата звернення: 13.01.2023).
  24. Niiniluoto I. Scientific Progress / Ilkka Niiniluoto // The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2019 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://plato.stanford.edu/archives/win2019/entries/scientific-progress/>(дата звернення: 13.01.2023).
  25. Ravetz J. R. Science, New Forms of/ Jerome R. Ravetz, Silvio O. Funtowicz // International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (Second Edition). - 2015, Pages 248-254

26. Reiss J. Scientific Objectivity / Julian Reiss, Jan Sprenger // The Stanford Encyclopedia of Philosophy (Winter 2020 Edition), Edward N. Zalta (ed.), [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <https://plato.stanford.edu/archives/win2020/entries/scientific-objectivity/> (дата звернення: 13.01.2023).
27. Weingart P. Norms in Science / Peter Weingart // International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences. - 2015, Pages 11-14

Навчальне видання

КОЧЕТКОВА Ірина Валентинівна

Основи організації наукових досліджень в туризмознавстві

навчально-методичний комплекс
для студентів спеціальності 242 Туризм
освітньої програми «Гастрономічний туризм»

Електронне видання